עין משפט נר מצוה

ב א מיי' פי"ד מהלכות פסוה"מ הלכה ח:

דלא שנא כי מחשב בלשון אכילה למזבח ול"ש כי מחשב בלשון הקטרה למזבח א"נ מה אכילה בכזית אף הקטרה בכזית ולעולם אכילה דאורחא משמע ור"א א"כ לכתוב רחמנא אם האכל האכל א"נ אם יאכל יאכל מאי האכל יאכל [א] שמעת מינה תרתי אמר ליה רבי זירא לרב אסי ואי טעמא דר"א משום הכי הוא כרת נמי ליחייב וכי תימא ה"נ והא את הוא דאמרת משמיה דרבי יוחנן מודה ר"א שאין ענוש כרת א"ל תנאי היא אליבא דר"א איכא למ"ד פסולה דאורייתא ואיכא למ"ד פסולה דרבנן דתניא [א] א השוחט את הזבח לשתות מדמו למחר להקטיר מבשרו למחר לאכול מאימוריו למחר כשר ור"א פוסל להניח מדמו למחר רבי יהודה פוסל אמר ר"א אף בזו ר"א פוסל וחכמים מכשירין רבי יהודה אליבא דמאן אילימא אליבא דרבנן השתא ומה התם דקא מחשב בלשון אכילה מכשרי רבנן הכא לא כל שכן אלא אליבא דר"א ואמר ר' אלעזר אף בזו ר"א פוסל וחכמים מכשירין ר' אלעזר היינו ר' יהודה אלא לאו כרת איכא בינייהו [ב] (א) דר' יהודה [ב](רת"ק) סבר להניח פסולא בעלמא בהנך כרת נמי מיחייב ואתא ר' אלעזר למימר אידי ואידי פסול ואין בו כרת לא דכולי עלמא כרת ליכא [ג] והכא [ג]ג' מחלוקת בדבר ת"ק סבר בהנך פליגי להניח דברי הכל כשר ור'

מחשבת אכילת אדם כגון שירים אם חישב עליהן למזבח להקטירן למחר: [ד]מדאפקינהו רחמנא לתרוייהו בלשון אכילה. ש"מ כי הדדי נינהו וממשבין מזו לזו: **בלשון אכילה למזבח.** כגון הריני קומץ על מנת להאכיל קומץ למזבח למחר: **א"נ.** להכי אפיק רחמנא להקטרה בלשון אכילה: **מה אכילה בכזית אף מחשבת הקטרה בכזית.** אם חישב באכילה להקטיר כזית קומץ למחר פיגול: **לעולם אכילה דאורחא משמע.** קומץ למזבח ושירים לאדם: **מאי האכל יאכל.** מדשני קרא בדיבורא: **שמעת מינה תרתי.** למחשבת [ד] הקטרה בכזית וממשבין מאכילה לאכילה: **איכא למ"ד.** ר' אליעזר פסל מדאורייתא ומהאי קרא דפרשינן ולית ליה כרת: **לשתות מדמו למחר.** אכילת מזבח לאדם: **להקטיר מבשרו למחר.** אכילת אדם למזבח: **להניח מדמו.** לא לשום זריקה ולא [ה] לשתיה: **אליבא דמאן.** כלומר בתר טעמא דמאן אמרה למילתיה וכמאן ס"ל בלשתות מדמו למחר: [ו] [ט](ת"ק) **רבי יהודה.** דאמר [י] פסול סבר האי הוא דפסול לר' אליעזר אבל לשתות אפי' כרת איכא ור"א דאמר אף בזו [ח] כלומר שתיהן דין אחד להם מה כאן ליכא כרת אף בלשתות אין בו כרת: [ז]**דכולי עלמא כרת ליכא.** וטעמא דרבי אליעזר לא מדאורייתא אפילו לרבי יהודה: **והכא ג' מחלוקת בדבר ת"ק סבר בהנך פליגי.** דרבי אליעזר גזר אטו מחשבה כדרכו דהוי פיגול הילכך גזר בשלא כדרכו [ט] דהוי פסול אבל להניח דברי הכל כשרה דלא אסרה תורה אלא מחשבת אכילה ושתיה דבכלל אכילה הוא ומקלא דמו אטו כל דמו לא גזרינן:

דלא שנא כי מחשב בלשון אכילה כו'. תימה לר"י קרא להכי תיפוק ליה מדאיקרי אכילת אש אכילה כמו חישב שיאכלוהו כלבים למחר שתאכלהו אש למחר דמסקינן בסוף פרק ב' דזבחים (דף לא.) דהוי פיגול משום דכתיב ואת איזבל יאכלו הכלבים וכתיב תאכלהו אש לא נופח ומסיק התם דהא דתנן לאכול כחצי זית ולהקטיר כחצי זית כשר שאין אכילה והקטרה מצטרפין אי חישב בלשון אכילה מצטרפין משום דאיקרי אכילת אש אכילה כדכתיב תאכלהו אש לא נופח וי"ל דאיצטריך לרבויי הכא שיאכלהו מזבח למחר אע"פ שלא הזכיר אש דמקרא דתאכלהו אש לא נפיק אא"כ הזכיר אש ועוד נראה דהתם איירי בבשר דמחשב לאכול דבר שדרכו לאכול והכא איירי באימורים ואי לא דרבי קרא הכא ה"א דמחשב באימורים שתאכלם אש למחר הוי כמחשב לאכול דבר שדרכו להקטיר דלא הוי פיגול דאפי' השתא נמי דרבי קרא מחשב בלשון אכילה אי חישב באימורים שתאכלם אש של הדיוט למחר לא הוי פיגול אע"ג [ז] דבשר הוי פיגול דמחשב לאכול דבר שדרכו להקטיר דדוקא אש של מזבח [י] דמרבינן בלשון אכילה דהוי מחשב בלשון מזבח למזבח והא דקאמר התם דמצטרפין בלשון אכילה אי לאו דרבי הכא מחשב בלשון אכילה לא הוי פיגול באימורים אע"ג דאיקרי אכילה וקצת קשיא מאי קא פריך התם אלא מעתה חישב שתאכלהו אש כו' וכי תימא ה"נ והא תנן לאכול כחצי זית ולהקטיר כחצי זית כשר שאין אכילה והקטרה מצטרפין מאי קושיא דלמא חצי זית בשר וחצי זית אימורים לא מצטרפין שזה לאדם וזה למזבח אבל חצי זית בשר לאדם וחצי זית בשר למזבח מצטרפין משום דכתיב אכילה גבי אש ויותר קשה הא דמשני אי דאפקיה בלשון אכילה ה"נ דמשמע דמצטרפין ואמאי מצטרפין כיון דאין מחשבין מאכילת אדם למזבח וממזבח לאכילת אדם וי"ל שכך היא סברא דמצטרפין כיון דאיקרי אכילה ואיתרבי הכא בלשון אכילה באימורים וקצת תימה דהתם [ח] דאייתי ראיה דכתיב אכילה באש מדכתיב תאכלהו אש לא נופח דה"ל לאיתויי קרא דכתיב (ויקרא ו) אשר תאכל האש את העולה וכתיב (שם ט) ותאכל (האש) את העולה ואת החלבים ושמא ניחא ליה לאיתויי קרא דאש של הדיוט ומיהו גבי אש דהדיוט נמי כתיב (שמות כב) ונאכל גדיש [ט] וכי מייתי התם קרא ואת איזבל יאכלו הכלבים הוה מצי לאיתויי ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול (ויקרא כה) ושמא משום דלא כתיב התם אכילה על בשר: **לכתוב** קרא האכל האכל או יאכל יאכל. כי האי גוונא בפרק החובל (ב"ק דף פה.) גבי * ורפא ירפא אבל בסנהדרין בריש היו בודקין (דף מ:) משמע דאי הוה כתיב דרש תדרש [י] וחקרת לא הוה מצי למדרש טפי מידי ולא אמרינן מדלא כתיב דרש דרש או תדרש תדרש [כ]: **מאי** האכל יאכל ש"מ תרתי. משמע דלית ליה לר"א דברה תורה כלשון בני אדם ותימה דבריש הערל (יבמות דף עא.) גבי איש איש [יא] (לא דרש וס"ל דדברה כו') וכן רבי יוסי פרק אין מעמידין (ע"ז דף כז.) דריש המול ימול ובסוטה פרק ארוסה ושומרת יבם (דף כו.) דריש איש איש לרבות אשת חרש ואשת שוטה ובזבחים פרק השוחט והמעלה (ד' קח:) לא דריש איש איש אלמא קסבר דברה תורה כלשון בני אדם ועוד בעלמא לא אשכחן תנא דפליג אהא דדרשינן (חולין יג:) איש איש לרבות את העובדי כוכבים שנודרין נדרים ונדבות כישראל ועוד קשה דבהשוחט והמעלה (שם) דריש ר"ש איש איש ובפ"ק דקידושין (דף כ:) דריש ר"ש אם גאול יגאל שלוה וגואל [ל] לאלתר וכן בפסחים בפרק מי שהיה טמא (ד' צג.) איש איש לחייב זבין ומצורעין ובועלי נדות בפסח שני ומוקי לה כרבי יהודה ור"ש לפטרי נשים מפסח שני ולהכי לא תני זבות ומצורעות ובפרק אלו מציאות (ב"מ ד' לא:) וכתובות (ד' סז.) גבי העבט תעביטנו קאמר ר"ש דברה תורה כלשון בני אדם ועוד קשיא מר' יהודה דדריש איש איש בההיא דפסחים וכן בריש בנות כותים (נדה ד' לב:) דריש ר' יהודה איש איש גבי תינוק בן יומו שטמאה בזיבה וגבי המול ימול (ע"ז כז.) סבר רבי יהודה דברה תורה כלשון בני אדם ועוד בסוף אלו מציאות משמע דדריש ר"ש הקם תקים והשב תשיבנו ובפ"ק דר"ה (דף ח.) עשר תעשר בשתי מעשרות ועוד קשיא מר"ע בפ' אין עומדין (ברכות ד' לא:) גבי הני דדריש ר' ישמעאל אם ראה תראה ור"ע קאמר דברה תורה כלשון בני אדם ובסנהדרין בפרק ד' מיתות (דף סד:) [מ] איפכא גבי הכרת תכרת וכן בסוף פרק שני דכריתות (ד' יא.) גבי והפדה לא נפדתה ועוד קשיא מדאמרים דהיינו ר"מ (גבי איש איש) דאית ליה התם בכריתות דברה תורה כלשון בני אדם ובפרק ד' מיתות (סנהדרין ד' מ.) משמע דדריש ר"מ איש איש גבי ברכת השם ונראה לפרש דמאן דאית ליה דברה תורה כלשון בני אדם לאו בכל דוכתי אית ליה אלא [נ] שום הוכחה יש לו במקום שאינו דורש הכפילות מדאמר אביי בסוף אלו הן הגולין (מכות ד' יב.) גבי ואם יצא יצא מסתברא כמ"ד דברה תורה כלשון בני אדם שלא יהא סופו חמור מתחילתו משמע דלא בא אביי להביא ראיה אלא שם ולא שנאמר כן בכל המקומות דהא לא מייתי דאביי גבי שאר פלוגתייהו ואם תאמר א"כ מאי קא פריך בפרק השואל (ב"מ ד' צד:) גבי אם גנוב יגנב מעמו הניחא למאן דלית ליה דברה תורה וכן בריש נדרים (דף ג.) הניחא למ"ד דברה תורה והא לאו בכל דוכתי פליגי ועוד למ"ד דברה תורה נמי מי ניחא מה טעם יש שם שלא לדרוש לנדור נדר לרבות ידות נדרים כמו גבי נזירות דכתיב נזיר להזיר [ס]: **אמר** ליה תנאי היא. משמע דלרבי יוחנן הא דפסיל ר"א במתני' היינו מדאורייתא ואפי' כרת איכא מדפריש טעמיה דקרא תימה דלא הל"ל ר"א פוסל אלא מפגל מיבעי ליה דהכי דייק בסוף פ"ק דזבחים (ד' יג.) וי"ל דשאני הכא דלא איירי בכרת נמי בחוץ למקומו: **דת"ק** סבר להניח פסולא בעלמא בהנך כרת נמי מיחייב. הא ת"ק היינו ר"י וקרי ליה ת"ק משום דכולה רישא ר"י דליכא אלא ב' מחלוקות מדקאמרינן בתר הכי ג' מחלוקות בדבר מכלל דעד השתא סבירא לן דליכא אלא ב' מחלוקות: גזירה

שיטה מקובצת

א] שמעת מינה תרתי. ואין לומר דחד אתא לאשמועינן כי מחשב בלשון אכילה וחד לאכילה כזית דהדא מילתא היא דכיון דלשון אכילה מהני להקטרה מסברא יש לנו לומר שהאכילה הוא כזית. תו"ח: ב] תיבות דרבי יהודה נמחק וכצ"ל בינייהו דת"ק: ג] והכא ג' מחלוקת בדבר וא"ת מי דחקו לומר ג' מחלוקת בדבר לימא ר' יהודה היינו ת"ק ור"י סבר בהנך פליגי ולהניח דברי הכל פסול ואתא ר' אליעזר לומר דאף בלהניח פליגי ואמר הר"מ ז"ל דכיון דנחית לאשכוחי תנא דסבר דברי הכל כשר כתנא דיוסף הבבלי כדלקמן דקאמר ליה כשר בשחרית ובצהרים אבל מעיקרא היה סבור דלא פליגי כלל בלהניח וכ"ע סברי דלהניח פסול. תו"ח. ובתוס' מהר"פ. וא"ת מי דחקו לומר ג' מחלוקת הוי מצי למימר דר"י מפרש מילתיה דת"ק כמו דקאמר מעיקרא וי"ל דניחא ליה למימר דאיכא מאן דאכשיר בלהניח דמו משום. דאשכחן לקמן תנא דמכשר בלהניח ומשום הכי ניחא ליה למצוא אותו תנא במתניתין אבל מעיקרא לא נחית להכי דלא נחית אלא למצוא תנא דאית ליה לר"א כרת בדבר שאין דרכו לאכול ואין דרכו להקטיר וא"ת ומאי שנא לר"י דלא גזרינן נמי לשתות מדמו אטו כל דמו כדגזרינן להניח מדמו אטו כל דמו וי"ל דלא דמי דלשתות מדמו משמע דלאחר זריקה ישתה מן הנשאר והכא לא שייך גזירה אטו כל דמו אבל להניח מדמו משמע דאמר הכי קודם זריקה ומשום הכי שייך למגזר אטו כל דמו וא"ת להניח מאימוריו למחר אמאי לא אמרינן נמי דלפסול אטו כל אימוריו שהרי בפרק כל הפסולין (דף לה:) אמרינן דאם אמר להניח כל אימוריו למחר שהוא פסול וא"כ לגזור מאימוריו אטו כל אימוריו ועוד תימה התם למה פסול והרי הוא עצמו שלא הוקטרו אימוריו כשר שאין הקטרת אימורין מעכבת כלום גם לא לאכול את הבשר וי"ל דהא דפסיל התם בלהניח כל אימוריו (משום) דייתו משום גזירה אטו כל דמי והשתא מי ניחא דלא גזרינן הכא אימוריו אטו כל אימוריו משום דהוי גזירה לגזירה ועוד י"ל ליישב הקושיא דהתם והיכא קאמר דלהניח כל אימוריו פסול והלא הוא עצמו שלא הוקטרו אימוריו כשר לאו קושיא היא דהני מילי כי ליתנהו כגון שאבדו או נטמאו דהוי כמאן דליתנהו אבל כל זמן דאיתנהו אסור לאכול מן הבשר עד לאחר הקטרת האימורים ומשום הכי קאמר דלהניח כל אימוריו פסול ומיהו קושיא והכא לא מיישב אמאי לא גזרינן אימוריו אטו כל אימוריו כמו ברם: ד] למחשבת הקטרה: ה] וזריקה ולא משום שתיה: ו] למחר ת"ק: ז] דאמר לעיל פסול: ח] בזו פסול כלומר: ט] כדרכו הוי: י] הוא הוא: יא] איש איש ליה ותיבות א דרש וס"ל דדברה כו' ליתא שם:

מסורת הש"ס

א) תוספתא זבחים פ"ב ה"ד, ב) לגירסת רש"י דר"י לגי' תוספות דת"ק, רש"ק, ג) [עירובין עט. ופ"נג], ד) פ"ק לעיל, ה) רש"ק גורס איכא בינייהו, ו) לא דכ"ע כרת לא וטעמא כו'. נ"ק, ז) דבבשר הוי פיגול כדאמרי' התם דמצטרפין בלשון אכילה מ"מ באימורין לא הוי פיגול דמחשב לאכול כו' מרבינן בלשון כו' בלשון אכילה למזבח ואי לאו דרבי. נ"ק, ח) דמייתי. נ"ק, ט) ועיד לכי מייתי. נ"ק, י) לא חקור תחקור לא. נ"ק, כ) [וע"ע תוס' פסחים מא: ד"ה א"כ ותוס' ב"ק פה. ד"ה לכתוב ותוס' כתובות לט: ד"ה אין], ל) [נ"ל וגואל וגואלו], מ) דריש איפכא. נ"ק, נ) דמשום הוכחה. נ"ק, ס) [וע"ע מה שהאריכו תוס' בסוטה כד. ד"ה ור"י סבר דיאסר על זה והא דכתבו תוס' הכא ואית בלא שום תירוץ עמ"ש בס"ד על הגליון תוס' ב"מ פח. ד"ה אלא לאו וכו'],

הגהות הב"ח

(א) גמ' כרת איכא בינייהו דת"ק סבר כצ"ל ותיבות דר' יהודה נמחק:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה לכתוב וכו' ורפא ירפא. וכן בפסחים דף מא ע"ב עיין בב"ק דף סה ע"א תענית ד' ג ע"א:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones